

Bernáth András

**Hamlet, a Szellem és az eszményi olvasó: a recepció problémái és
Shakespeare *Hamletjének* egy koncepciója**

Doktori disszertáció tézisei

Ez a disszertáció Shakespeare *Hamletjét* és a recepcióját vizsgálja átfogó módon, az eredeti szövegkiadásoktól és kontextusuktól egészen napjainkig, egy új értelmezést és koncepciót nyújtva, hangsúlyozva Shakespeare művének az összetettségét, amely a recepció évszázadai során nagyrészt elsikkadt. A koncepció lényege, hogy a mű – kétértelműségek sorozatával – az értelmezés két szintjét teszi lehetővé, amelyek kiegészítik egymást, valóban drámai módon, egymással ellentétes olvasatokat felkínálva. Shakespeare *Hamletje a lét és a látszat*, illetve a *valóság és az illúzió* kettőségére épül, amely egyben a színjátszás, a drámai reprezentáció alapvető kettősége is.

A felszíni rétegen Hamlet alapvetően pozitív, erkölcsös hős – vagy legalábbis annak tűnik –, aki „helyretolja” a kizökkent időt, miután apja, Hamlet király Szellemének engedelmességgel megöli gonosz nagybátyját, Claudius, aki Dánia trónját bitorolja. Ez az értelmezés az angol restauráció és különösen a romantika korszaka óta jellemző, és többnyire ma is elfogadott, bár a kritika egyre több problémát tár fel vele kapcsolatban. A kritikusok jelentős része azonban nem is annyira ezt az értelmezést, hanem Shakespeare művét, magát a drámát tartja problematikusnak, miközben ragaszkodik ennek a részleges és alapvetően romantikus olvasatnak számos eleméhez.

A disszertáció az eredeti szövegek és kontextus vizsgálatával feltárja Shakespeare művének egy mélyebb rétegét. A Szellem a korabeli vallásos dokumentumok, különösen I. Jakab *Daemonologie* (1597) c. műve alapján valójában egy gonosz, álruhás ördög, aki kihasználja a főszereplő tragikus vétségét: Hamlet ugyanis nemcsak ellenfele halálát kívánja, hanem annak kárhozatát is. Fortinbras, aki Hamlettel ellentétben lemond bosszújáról – és

északról érkezik a tragédia helyszínére, csakúgy, mint Jakab király Shakespeare korának Angliájába –, végül elnyeri a hön áhított trónt, miután a két bosszúálló, Hamlet és Laertes, egymás kardja által hal, és szinte az egész dán királyi udvar Hamlet totális bosszújának az áldozatává válik.

A disszertáció megvizsgálja azt is, hogy mit értünk egyáltalán a *Hamlet* alatt, amelyhez az elméleti kiindulópont Stuart Sillars „*aesthetic identity*” fogalma. A szövegkiadások, a színdarab, néhány adaptáció és a kritikai recepció vizsgálatához *episztemológiai* és *szemiotikai* elméleteket is felhasználok, kiegészítve a *filológiai* és *irodalomtörténeti*, illetve *recepciótörténeti* kutatást. Kuhn *paradigma*-fogalma és elsősorban Eco az *interpretáció határait* és az *eszményi olvasót* (Model Reader) tárgyaló elméletei különösen alkalmasak arra, hogy megvilágítsák Shakespeare művének két szintjét és a recepció problémáit is. A disszertáció fő célja, hogy rámutasson Shakespeare művének és értelmezésének néhány olyan elemére, amely által jobban megérthetjük ezt a gyakran leegyszerűsített drámai szöveget, illetve színdarabot.